

8

Ірина КАЛІУЩЕНКО,
старший викладач кафедри
цивільного права та процесу
Донецького національного
університету

Перспективи членства України в Продовольчій та сільськогосподарській організації ООН

Проблема міжнародної і національної економічної безпеки, що полягає також у гарантуванні достатнього продовольчого забезпечення, посідає одне з центральних місць у політиці всіх економічно розвинених держав. Саме тому в 1945 році під егідою ООН було створено Продовольчу та сільськогосподарську організацію ООН (ФАО). ООН приймає найважливіші політичні рішення й міжнародні документи з проблеми забезпечення світової продовольчої безпеки. А підготовку обґрунтувань і проектів відповідних офіційних документів ООН здійснює, як правило, ФАО з використанням результатів своєї діяльності та матеріалів роботи інших міжнародних організацій.

Членство у ФАО надає державам такі переваги й можливості: отримувати технічну допомогу організації в пріоритетних галузях агропромислового комплексу; брати участь у розробці міжнародних стандартів (що особливо важливо у сфері якості й безпеки харчової продукції), а також в інформаційній мережі ФАО; проводити спільні передінвестиційні дослідження відповідних секторів агропромислового комплексу (АПК); користуватися можливостями організації із залучення фінансування провідних міжнародних фінансових інституцій (Світового банку, Європейського банку реконструкції та розвитку) для реалізації пріоритетних проектів у галузі АПК тощо.

Інтеграція національних аграрних господарств у світове аграрне господарство, створення конкурентоспроможного міжнародного аграрного сектору є головними умовами того, аби будь-яка країна могла посісти гідне місце у світовому господарстві.

За роки незалежності Україною здійснено глибокі структурні реформи сільського господарства, докорінно перебудовано земельні й майнові відносини, на основі приватної власності на землю створено організаційно-правові структури ринкового типу. Однак ці надзвичайно важливі процеси потребують постійної державної підтримки та стимулювання, а також міжнародної координації, яка сприятиме ефективному розвитку галузі. Така координація може бути здійснена передусім у рамках спеціалізованих міжнародних універсальних організацій системи ООН, зокрема в рамках ФАО.

Географічне розташування України, розміри її території, чисельність населення, природні ресурси в поєднанні з потенційними можливостями в науковій, економічній та інших сферах суспільного життя дають їй змогу й право мати статус одного з найвпливовіших членів ФАО.

2003 року Україна набула повноправного членства у ФАО. Постановою Кабінету Міністрів № 1371 від 13 вересня 2002 року «Про порядок участі центральних органів виконавчої влади в діяльності міжнародних організацій, членом яких є Україна» відповідальним за організацію співробітництва з ФАО визначено Міністерство аграрної політики [6].

Співробітництво нашої держави з ФАО є доволі активним: Україна – член багатьох робочих органів цієї організації й бере участь у заходах ФАО. За період членства здійснено майже 100 візитів українських представників до інших країн-членів організації для участі в заходах ФАО. На період 2007–2009 рр. Україну було обрано до складу Ради ФАО, тож вона дістала право брати участь у голосуванні з фінансових і правових питань.

Наша держава є членом п'яти відкритих комітетів ФАО та двох комісій: Комітету з питань сировинних товарів, Комітету рибного господарства, Аграрного комітету, Комітету з питань всесвітньої продовольчої безпеки, Комітету лісового господарства, Комісії «Кодекс Аліментаріус» і Комісії з питань генетичних ресурсів, відповідальними за співробітництво з якими є структурні підрозділи Мінагрополітики України [3].

Окремо слід зупинитися на участі України в Комісії «Кодекс Аліментаріус», що є спільним органом ФАО та Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ). Членство в комісії відкрите для всіх держав-членів ФАО й набувається після письмового повідомлення Генерального директора ФАО або ВООЗ про намір держави приєднатися до комісії [4].

У вересні 2004 року Україна отримала офіційне повідомлення про членство в комісії. Відповідно до вже згаданої Постанови Кабінету Міністрів № 1371 від 13.09.2002 р. Міністерство охорони здоров'я визначено відповідальним за організацію співробітництва з комісією. Члени комісії беруть безпосередню участь у розробці відповідних стандартів та інформують її про всі аспекти запровадження цих стандартів у своїй державі.

Держава, яка стала членом комісії, повинна створити національний орган, відповідальний за роботу в комісії. Крім того, вона зобов'язана прийняти стандарти комітетів комісії, до яких приєдналась або прийняла їх із певними застереженнями з визначенням дати повного приєднання до цих стандартів. Держава має надати ФАО техніко-економічне обґрунтування необхідності затримки прийняття стандарту комісії в цілому із зазначенням розбіжностей між ним і чинним національним стандартом, а в разі неприйняття – обґрунтування причини цього, визначення розбіжностей із національним стандар-

* Кодекс Аліментаріус – це зведення харчових стандартів, прийнятих Міжнародною комісією ФАО/ВООЗ, із запровадження Кодексу стандартів і правил щодо харчових продуктів. Стандарти кодексу охоплюють основні продукти харчування – як оброблені й напівфабрикати, так і необроблені. Крім того, кодекс охоплює питання охорони здоров'я споживачів харчових продуктів та сприяння добросовісній торгівлі ними. По суті, він є найважливішим міжнародним довідником з якості харчових продуктів, продовольчої безпеки та діяльності системи охорони здоров'я в цій сфері.

том, а також рекомендації щодо процедури імпорту та обігу продукції за стандартом комісії.

Приєднання до комісії надало нашій державі можливість:

- отримувати інформацію про світові та регіональні харчові стандарти;
- здійснити перехід до світових стандартів у галузі безпеки харчових продуктів;
- впливати на прийняття світових стандартів у відповідних галузях;
- оперативно реагувати та за можливості запобігати схваленню стандартів, які негативно впливають на конкурентоспроможність національної продукції.

Слід зазначити, що діяльність України в комісії істотно вплинула на формування національного законодавства. Для приведення його у відповідність до стандартів ФАО, зокрема списку дозволених і заборонених речовин і засобів, розробленого Комісією «Кодекс Аліментаріус», внесено зміни до Закону України «Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини», який регулює відносини між органами виконавчої влади, виробниками, продавцями та споживачами харчових продуктів і визначає правовий порядок забезпечення безпечності та якості харчових продуктів, що виробляються, перебувають в обігу, імпортуються, експортуються. Окремі розділи закону регулюють міжнародну торгівлю харчовими продуктами та міжнародне співробітництво України у сфері безпечності та якості харчових продуктів. До того ж цим законом встановлено вимоги до експортних потужностей переробних підприємств. Зокрема, зазначено, що будь-який продукт, котрий експортується до країни призначення й походить із затверджених експортних потужностей, повинен бути маркований відповідно до вимог країни призначення [1].

Отже, завдяки участі України в комісії поступово починають створюватися правові умови для ефективного розвитку й використання експортного потенціалу нашого агропромислового комплексу та захисту прав споживача сільськогосподарської продукції.

ФАО постійно відстежує результати біотехнологічних досліджень і поширює нову інформацію серед своїх членів. Розповсюдження генетично-модифікованих організмів і продукції з їх вмістом нині є беззаперечним фактом. Цей процес відбувається як у державах, що є розробниками відповідних технологій і експортерами генетично-модифікованої продукції, так і в тих, котрі через різні обставини є імпортерами таких товарів у вигляді об'єктів для наукових досліджень, продуктів харчування, корму для худоби, насіннєвого матеріалу тощо. За даними ФАО, генетично-модифіковані культури вирощують Аргентина, Австралія, Канада, Китай, Німеччина, Колумбія, Індія, Індонезія, Мексика, Південно-Африканська Республіка, Іспанія. Дві третини всіх генетично-модифікованих культур у світі вирощується в США. Велике значення має наявність законів, які регулюють виробництво та маркування генетично-модифікованих організмів [5]. Для України й досі є відкритим питання маркування продукції з генетично-модифікованими організмами. Хоча відповідний закон і прийнято, однак не розроблено механізму його реалізації.

Останнім часом особливо наголошується на потребі ошадливого ставлення до природного середовища. ФАО активно сприяє міжнародним і національним заходам у сфері збереження природних ресурсів. 1992 року в Ріо-де-Жанейро відбулася конференція ООН з навколишнього середовища та розвитку, на якій було узгоджено концепцію сталого розвитку та прийнято програму дій «Порядок денний на XXI століття», а на конференції 1997 року в Нью-Йорку – підбито проміжні підсумки її реалізації. Результатом роботи цих форумів став системний і багатофункціональний підхід до аграрної сфери, що передбачає ошадливе ставлення до природного середовища.

Україна є учасником понад 20 міжнародних конвенцій і двосторонніх угод, пов'язаних із охороною довкілля. Її міжнародні зобов'язання щодо навко-

лишнього природного середовища, використання природних ресурсів і забезпечення екологічної безпеки випливають із положень уже ратифікованих договорів, а також тих, що перебувають на стадії розгляду. Виконання Україною цих зобов'язань потребує приведення національного законодавства у відповідність до норм міжнародного права й урахування міжнародної практики під час розроблення нових законодавчих актів. Окрім того, на державному рівні необхідно реалізовувати комплексну національну регуляторну політику, спрямовану на раціональне використання земельних, водних і біологічних ресурсів. У зв'язку з цим прийнято Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» [2], який визначив, що основними пріоритетами державної аграрної політики є створення умов для реалізації та захисту прав аграріїв на землю, формування ринкових земельних відносин і охорона земель, створення рівних умов для функціонування організаційно-правових форм ведення господарства в аграрному секторі, державна підтримка розвитку конкурентоспроможного сільськогосподарського виробництва на основі кооперації й інтеграції, формування сприятливої цінової, фінансово-кредитної, податкової та бюджетної політик тощо. Реалізація основних напрямів, визначених у цьому законі, дасть змогу гарантувати продовольчу безпеку держави, перетворити аграрний сектор України на високоєфективний та конкурентоспроможний і на внутрішньому, і на зовнішньому ринку. Основні напрями передбачають сталий розвиток аграрного сектору національної економіки на період до 2015 року. Вони поширюються на сільське господарство, харчову промисловість і переробку сільськогосподарської продукції.

Отже, основні проблеми й перспективи розвитку міжнародно-правового співробітництва нашої держави та ФАО мають два правові виміри. По-перше, це правові питання, пов'язані з подальшим науково-технічним розвитком сільського господарства, а також із розвитком міжнародних відносин у цій сфері. По-друге, це вдосконалення чинного законодавства й процесу нормотворчості в агропромисловому комплексі.

Співпраця з ФАО має сповна використовуватись урядом України під час реалізації національної програми в галузі продовольчої безпеки та підвищення ефективності функціонування аграрного сектору економіки на основі внесення пропозицій щодо розробки і вдосконалення нормативно-правових актів.

Джерела

1. Закон України № 2809-IV від 06.09.2005 р. «Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини» // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 19. – Ст. 98.
2. Закон України № 2982-IV від 18.10.2005 р. «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 1. – Ст. 17.
3. Звіт про участь делегації України в роботі 36-ї сесії конференції ООН з питань продовольства та сільського господарства (ФАО). – <http://www.minagro.kiev.ua/page/?9271>
4. Комісія «Кодекс Аліментаріус». – http://www.codexalimentarius.net/web/index_en.jsp
5. Міжнародний агробізнес: Навч. посібн. / За ред. І. Ю. Сіваченка, О. В. Захарченка. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – С. 181.
6. Постанова Кабінету Міністрів України № 1371 від 13.09.2002 р. «Про порядок участі центральних органів виконавчої влади в діяльності міжнародних організацій, членом яких є Україна» // Офіційний вісник України. – 2002. – № 38. – С. 36. – Ст. 1776.

